

Nogle henvendelser til udvalget

Til Folketingets Kirkeudvalg ang. foretrædet d. 23. marts 1994

Kirkeudvalget opfordres til at udsætte færdigbehandling af forslaget til lov om menighedsråd, indtil vi har fået udredt problemerne om formålsparagraf, styringen af kirkens økonomi og inddragelsen af lægfolket på alle niveauer i answeret for folkekirkens liv og vækst.

L 140 ændrer ikke afgørende ved menighedsrådenes rolle i forhold til gældende ordning. Dog er debatten om præstens stemmeret og dermed opfattelsen af forholdet mellem præst og menighed signaler om en øget »kommunalisering« af kirken, en udvikling, der følger de senere års tiltagende statsliggørelse af kirken.

Kun få i kirken ønsker den udvikling. Tværtimod er der en voksende utilfredshed med menighedsrådenes manglende mulighed for at udøve ansvar for kirkens liv og vækst. Men er man uopmærksom på de faktiske tendenser i udviklingen, kommer den let til at fortsætte ad de allerede anlagte spor.

I ingen anden luthersk kirke har lægfolket en så ringe indflydelse på kirkens egentlige opgaver. Det hævdes ofte, at den danske ordning med vidtstrakt økonomisk selvstyre hos menighedsrådene, al åndelig myndighed hos præsten og kirkeministeren som eneste overbygning og samlingspunkt i kirken er udtryk for noget særligt dansk, som har styret tilblivelsen af vores kirkeordning. Det er imidlertid ikke tilfældet. Tværtimod ønskede ingen af menighedsrådenes ophavsmænd at begrænse det valgte lægfolks indflydelse til udelukkende at gælde »kalk og mursten« – og det åndelige ansvar indskrænket til præstevalg og stemmeret til bispevalg.

De, der ønskede menighedsråd, ønskede dels, at rådene skulle være medansvarlige for hele det kirkelige liv, dels at de skulle være fundament for et kirkeligt demokrati også på det samtlende niveau. De, der var imod et fælles kirkeråd, var også imod det repræsentative demokrati på lokalt plan. De ønskede direkte demokrati ved møder for hele menigheden,

hvor man valgte præst, samlebog, liturgi osv. Da venstregrundtvigianeren Jacob Appel som kultusminister fjernede det åndelige ansvar fra menighedsrådene, var det ikke for at placere det i staten (slæt ikke hos bisperne), men tværtimod at placere det hos menighedsråd, som det kendes i valgmenighederne.

Udviklingen var mere styret af politiske end af kirkelige kræfter. Det amputerede demokrati havde dog heller ikke noget politisk hjerte bag, før Socialdemokratiet overtog magten i staten og tabte lysten til at skille kirke og stat og dermed afgive magten over kirken – jf. Staunings berømte »Når der er vrøvl med de hellige, er Fanden løs«. Og til det formål at undgå vrøvl med de hellige har den danske kirkeordning indtil for nylig været verdens bedste. Men selv det magter den ikke mere, viser det seneste års begivenheder.

(Til denne historiske skitse se Per Ingesman »Kirkeforfatning, menighedsråd eller præstevalg – alternativer i den folkekirkelige demokratiseringsproces 1901–22«, artikel i Blomquist og Ingesman »Forvaltningsretlig antologi« 1993. Findes i Folketingets Bibliotek).

I dag er vi i den situation, at der reelt er en stærk centralisering hos en instans, der ikke er valgt af kirken, men af det statslige system, nemlig ministeren. Samtidig vokser den åndelige centralisering hos bispekollegiet, eftersom minister og Folketing anstændigvis undser sig for at gøre sig til herre over kirkens indre liv.

Men bispemødet har ingen konstitutionel magt i den danske folkekirke, og iflg. den lutherske lære om det almindelige præstedømme har en biskop heller ikke læremæssig myndighed. Her har alle døbte medansvar for at bedømme læren – præstens og biskoppens forret er alene kaldelsen til prædikeembedet. (Jørgen Steenbæk i Præsteforeningens Blad 6, 1994).

Situationen har udviklet sig slingrende i kirken med en række utilfredsstillende eller manglende beslutninger i de senere år.

Samtidig har den økonomiske udvikling givet såvel stiftsøvrigheden som kirkeministeren råderet over en voksende del af kirkens eg-